

Závazky z protiprávních jednání

Obecný výklad

Pojem

- Závazky z protiprávních jednání (někdy též civilní delikty)
- Vedle smluv velmi častým důvodem vzniku závaz.vztahů
- Porušením jedné primární povinnosti (protiprávním jednáním) může vzniknout sekundární povinnost (nepříznivý následek), která má povahu občanskoprávní odpovědnosti
- Tento sekundární vztah je předvídan v sankční složce příslušné právní normy
- Porušení primární povinnosti nemusí být vždy způsobeno právním jednáním, někdy je nahrazeno právně relevantní škodnou událostí (např. vada motoru či materiálu), která je však v případě zvláštních odpovědností přičítána konkrétnímu subjektu
- Porušením jedné primární povinnosti může souběžně vzniknout více forem občanskoprávní odpovědnosti(např.za vady a zároveň za škodu v důsledku smluvní povinnosti plnit řádně
- Porušením jedné primární povinnosti může souběžně vzniknout občanskoprávní i trestněprávní odpovědnost

Druhy závazků z protiprávního jednání

S ohledem na povahu primárního závazku rozlišujeme:

Odpovědnost za škodu (primár. Zákonná povinnost nezpůsobit škodu)

Odpovědnost za vady (primár. Smluvní povinnost plnit bez vad)

Odpovědnost z prodlení (primár. Smluv. povinnost plnit včas)

Odpovědnost za škodu, resp. Povinnost k náhradě škody vzniká:

- a) Porušením dobrých mravů (§2909) úmyslné zavinění
- b) Porušením zákona (§2910) subjektivní odpovědnost – nedbalostní zavinění, není-li upraveno jinak
- c) Porušením smluvní povinnosti (§2913, objektivní odpovědnost)

Východiska úpravy závazků z deliktů v NOZ

- Tradice naší právní úpravy v ABGB
- Návrhy principů evropského deliktního práva PETL, vypracovaných Evropskou skupinou pro deliktní právo v roce 2005
- Německý občanský zákoník
- Občanský zákoník Québecu
- Návrh novely rakouského deliktního práva

Hlavní koncepční zásady právní úpravy závazků z deliktů a rozdíly od dosavadní úpravy

- Odklon od výlučného hrazení majetkové škody (§2894 + §2956)
- Obecné předpoklady pro náhradu škody se použijí i pro náhradu nemajetkové újmy
- Možnost předem se smluvně vzdát práva na náhradu škody, mimo úmyslně způsobené, z hrubé nedbalosti či na přirozených právech (§2898)
- Nemožnost slabší smluvní strany se vzdát práva na náhradu škody (§2898)
- Důraz na prevenci, podrobná propracovanost (§2900-2903)
- Jasně rozlišení smluvního a mimosmluvního deliktu
- Upřednostnění naturálního způsobu náhrady škody před relativním

- Odklon od dosavadní terminologie „odpovědnost za škodu“ na většině míst nahrazen souslovími „náhrada újmy, povinnost k náhradě škody“
- Reakce na společ. vývoj – nové skutkové podstaty (škoda způsobená informacemi, škoda způsobená zvířetem, aj.)
- Odpovědnost z prodlení je na rozdíl od předchozí úpravy mezi ustanoveními o zániku závazku (dříve změna)
- Odpovědnost za vady nově v rámci zániku závazků (dříve u jednotlivých smluvních typů)

Pojem delikt

- Delikt za latin. Delictum – vina, zločin
- Delikt v soukromém právu – nesplnění či porušení právní povinnosti
- Rozlišuje se na delikt způsobující škodu, imateriální újmu, vadu na věci či prodlení

Nahrada majetkove a nemajetkove újmy škůdцем

- Předpoklady vzniku povinnosti nahradit majetkovou a nemajetkovou újmu způsobenou škůdцем:
  1. Protiprávní jednání (resp. Právně relevantní škodná událost)
  2. Škoda
  3. Kauzální nexus
  4. Zavinění (§2895 NOZ) (není-li speciálně upravena objektivní odpovědnost)

Ad 1) protiprávní jednání

- Jednání porušující zákon (absolutní nebo jiné právo) – mimosmluvní povinnost k náhradě škody
- Jednání porušující smlouvu (povinnost k náhradě bez ohledu na zavinění, ale rozsah podmíněn předvídatelností jejího vzniku)
- Na straně subjektu pro vznik povinnosti k náhradě škody zkoumáme zda je dána jeho deliktní způsobilost
- § 2904 protiprávní jednání může spočívat i v zaviněném podnětu k náhodě, zejména tím, že byl porušen příkaz nebo poškozeno zařízení, které mělo nahodilé újmě zabránit (převzato z návrhu oz z roku 1937)

Okolnosti vylučující protiprávnost

1) Svépomoc (§ 14 NOZ)

- možnost ohroženého vlastními silami (popř. zákonným zástupcem nebo zmocněncem ohroženého) odvrátit hrozící zásah jiné osoby do svého subjektivního práva

a) Obecná svépomoc (§ 14/1)

- je-li právo ohroženo a
- je-li zřejmé, že by zásah veřejné moci přišel pozdě
- přiměřenost (proporcionalitu) je nutno zkoumat objektivně

b) Zvláštní svépomoc (§ 14/2)

- hrozí-li zásah do práva
- zásah je neoprávněný
- zásah hrozí bezprostředně (subsidiarita svépomoci)
- přiměřenost prostředků použitých pro odvrácení zásahu (proporiconalita svépomoci)
- přiměřenost posuzováno subjektivně (tj. jak by se jevila osobě v postavení ohrožené strany)
- nově: svépomoc k zajištění práva, které by bylo jinak zmařeno (nutné podmínky shora + bez zbytečného odkladu obrátit se na orgán veřejné moci)

2) Svolení poškozeného

- zákaz se způsobením závažné újmy (§93)
- specialita k § 93 je § 2897,8,9

3) Výkon práva (§93/1 věta poslední)

4) Plnění povinnosti (zásahové složky)

5) Nutná obrana (§2905)

- bezprostředně hrozící nebo trvající útok
  - odvracení od sebe nebo od jiného (tzv. pomoc v NO)
  - hrozící újma vzhledem k poměrům napadeného nesmí být jen nepatrná (subjektivní prvek – nově v NOZ)
  - obrana nesmí být zjevně nepřiměřená s ohledem na hrozící závažnost újmy (subsidiarita)
- Posouzení PROPORCIONALITY i s ohledem k omluvitelnému vzrušení mysli toho, kdo útok odvrací (subjektivní prvek)

6) Krajní nouze (§2906)

- odvracení od sebe nebo od jiného přímo hrozící nebezpečí újmy
- subsidiarita jednání, tzn. nebylo možno odvrátit jinak za daných okolností
- proporcionalita: nesmí způsobit stejně závažný nebo závažnější následek než který hrozil
- ledaže by majetek podlehl zkáze i bez jednání
- nesmí nebezpečí vyvolat vlastní vinou
- přihlédnutí i k omluvitelnému vzrušení mysli toho, kdo jednal v krajní nouzi (nově subjektivní prvek)

Škoda

- Škoda na věci (skutečná škoda a ušlý zisk)
- Nemajetková škoda, tzv. újma (peněžitá náhrada jen tehdy, nejde-li újma odčinit jinak)

Příčinná souvislost (kauzální nexus)

- Nutný předpoklad pro vznik odpovědnosti za škodu
- Nutno zkoumat, zda daná škoda byla skutečným následkem konkrétního protiprávního jednání či události
- Kauzální nexus není vyloučen působením na vadný základ (zejména v medicínském právu)

Zavinění

- § 2895 škůdce je povinen hradit škodu bez ohledu na zavinění jen v případech stanovených zvlášť zákonem
- Tzn. povinnost k náhradě škody v NOZ na bázi subjektivního odpovědnostního principu, tj. za zaviněné porušení povinnosti
- Vnitřní psychický vztah škůdce k jeho jednání a k následkům tohoto jednání
- Presumuje se nedbalostní forma zavinění
- Pokud domnělý škůdce odpovídat nechce, musí se tzv. vyvinit (exculpovat)
- Pokud chce poškozený tvrdit, že došlo k hrubé nedbalosti nebo k úmyslu, musí to dokázat

Formy zavinění

- Úmysl přímý
- Úmysl nepřímý
- Nedbalost vědomá (obyčejná hrubá-§2898)
- Nedbalost nevědomá (obyčejná, hrubá)
- Význam rozlišení (naplnění skutkové podstaty, moderační právo soudu, nemožnost ujednání vylučujícímu povinnost k náhradě újmy způsobené z hrubé nedbalosti)

Ujednání před vznikem škody

- §2896 jednostranné oznámení vylučující nebo omezující odpovědnost – nepřihlíží se
- Význam pouze preventivní („pozor zlý pes!“)
- §2897 vzdání se práva na náhradu škody vzniklé na pozemku zapsané do veřej. Seznamu má věcněprávní účinky (tj. působí i vůči pozdějším vlastníkům)
- §2898 zákaz ujednání předem vylučujících odpovědnost za újmu na přirozených právech člověka, úmyslně způsobené újmu nebo z hrubé nedbalosti, vylučující nebo omezující právo slabší smluvní strany, nemožnost i vzdání se těchto práv
- §2899 vzetí na sebe rizika oběti – stále je dáno právo na náhradu škody (např. vběhne-li někdo zachraňovat někoho do hořícího domu, je to risk, ale má právo na náhradu škody vůči škůdci, který dům zapálil)

Prevence

- § 2909 obecná prevenční povinnost, konání uložené bezvýhradně všem, aby nedošlo bez důvodu k újmě na svobodě, zdraví nebo vlastnictví
- § 2901 a 2902 zakročovací a notifikační (oznamovací povinnost)
- §2901 zakročovací – nutná subsidiarita a proporcionalita chování (podle nepřikázaného jednání) §3006 an.
- §2903 nezakročí-li ten, komu újma hrozí, nese ze svého čemu mohl zabránit

